Лубенченко Ольга Едуардівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
звідувач Національного центру обліку і аудиту;
Національна академія статистики, обліку та аудиту;
САР, аудитор ТОВ «ОДІ АУДИТ ЕШЮРЕНС»

ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЇЇ ПЕРЕВІРКА – НОВАЦІЇ ДЛЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ, ВИКЛАДАЧІВ ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Кабінет Міністрів 25 червня 2025 року схвалив законопроект про внесення змін до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Законопроект розроблено на виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (надалі – ЄС), з метою імплементації положень Директиви № 2013/34/ЄС про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність, Директиви (ЄС) 2022/2464 щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку [1].
Головні новації законопроекту:

1) Запровадження обов'язкової звітності зі сталого розвитку для окремих категорій підприємств, що є важливим кроком до євроінтеграції та підвищення прозорості бізнесу, табл.1.

2) Оновлення критеріїв для визначення категорій підприємств.

3) Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності для державних підприємств.

Таблиця 1

Новації законопроекту про внесення змін до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Новації	Сутність
Нормативне регулювання	Вперше на рівні законодавства передбачено обов'язкове складання та подання звітів щодо сталого розвитку для визначених категорій суб'єктів господарювання
Зміст звітності	У звітах висвітлюватиметься вплив діяльності підприємства на довкілля, соціальну сферу, трудові відносини, права людини та антикорупційні механізми. Також буде проаналізовано, як ці аспекти впливають на стратегічні та операційні рішення компанії
Європейські стандарти	Звітність формуватиметься відповідно до Європейських стандартів сталого розвитку ((European Sustainability Reporting Standards) надалі – ESRS) як окремий розділ управлінського звіту. Документи подаватимуться в уніфікованому електронному форматі з використанням таксономії для забезпечення прозорості та зручності аналізу
Інтеграція з фінансовою звітністю	Звіти зі сталого розвитку стануть складовою частиною фінансової звітності, що підкреслює їхню стратегічну важливість

Продовження таблиці 1

Суб'єкти звітування	Великі підприємства та материнські компанії великих груп. Середні та малі компанії, чиї цінні папери обертаються на регульованих ринках капіталу
Етапи впровадження	- 2028 рік – для великих компаній з понад 500 працівниками. - 2029 рік – для інших великих підприємств та материнських компаній. - 2030 рік – для середніх і малих емітентів, представлених на біржі.
Очікувані результати	Імплементація нових вимог сприятиме гармонізації українських практик з європейськими, підвищить інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність бізнесу та забезпечить виконання міжнародних зобов'язань, зокрема в межах Угоди про асоціацію з ЄС

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та деяких законів України щодо удосконалення законодавства у сфері аудиторської діяльності» містить нові дефініції та нові вимоги, зокрема стаття 1 «Визначення термінів» містить визначення [2]:

п. 2^1 аудитор з надання впевненості із сталого розвитку (далі – аудитор із сталого розвитку) – аудитор, який підтвердив кваліфікаційну придатність до надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку, має відповідний практичний досвід та реєстрові дані про визнання кваліфікаційної придатності до надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку якого містяться у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності;

п. 11^1 звіт з обов'язкового надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку – документ суб'єкта аудиторської діяльності, підготовлений відповідно до стандартів надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку та вимог цього Закону за результатами виконання обов'язкового завдання з надання впевненості щодо річної або консолідованої звітності із сталого розвитку

п. 12^1 ключовий партнер обов'язкового завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку – аудитор із сталого розвитку, який підтвердив кваліфікацію ключового партнера обов'язкового завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку у порядку та на умовах, визначених цим Законом, інформація про якого як ключового партнера обов'язкового завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку внесена до реєстрових даних суб'єкта аудиторської діяльності та який: призначений аудиторською фірмою відповідальним за виконання обов'язкового завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку від імені аудиторської фірми; або у разі надання впевненості щодо консолідованої звітності із сталого розвитку – аудитор, призначений аудиторською фірмою відповідальним за виконання обов'язкового завдання з надання впевненості

щодо звітності із сталого розвитку групи та аудитор, призначений відповідальним за виконання завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку дочірніх підприємств; підписує звіт з обов'язкового надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку;

п. 16^1 обов'язкове завдання з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку – аудиторська послуга з надання впевненості, що приймається і виконується суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог цього Закону та стандартів надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку шляхом перевірки річної або консолідованої звітності із сталого розвитку суб'єктів господарювання (їх груп), які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднити та/або надати таку звітність разом зі звітом з обов'язкового надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку;

п. 20^1 стандарти надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку – професійні стандарти, що встановлюють правила виконання обов'язкових завдань з надання впевненості щодо звітності із сталого розвитку, прийняті до застосування в Європейському Союзі та оприлюднені державною мовою на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, аудиту та організації звітування із сталого розвитку.

Що це означає для: бухгалтерів, аудиторів, викладачів обліково – контрольних дисциплін? Новації для них за законопроектом «Про внесення змін до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та законопроектом «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та деяких законів України щодо удосконалення законодавства у сфері аудиторської діяльності» згруповані в таблиці 2.

Таблиця 2

Новації для бухгалтерів, аудиторів, викладачів обліково – контрольних дисциплін

Для бухгалтерів	Для аудиторів	Для викладачів
Розширення функціоналу: звітність виходить за межі фінансових показників – тепер потрібно збирати, структурувати та аналізувати нефінансові дані (екологія, соціальні аспекти, управління – ESG-індикатори)	Перевірка звітності зі сталого розвитку (нефінансової інформації): потрібно буде перевіряти достовірність даних про сталий розвиток, що вимагає нових знань, методик і стандартів	Оновлення навчальних програм: потрібно інтегрувати теми сталого розвитку, ESG-звітності, цифрової таксономії в курси бухгалтерського обліку, аудиту, управлінського обліку та аналізу
Нові компетенції: з'являється потреба в знаннях щодо ESRS, цифрової таксономії, ESG-індикаторів	Професійна переорієнтація: аудитори мають опанувати підходи до оцінки нефінансових ризиків, впливу ESG-факторів на бізнес	Міждисциплінарний підхід: сталий розвиток охоплює економіку, екологію, етику – це шанс для викладачів формувати нову генерацію фахівців з комплексним мисленням

Продовження таблиці 2

Інтеграція процесів: звіт зі сталого розвитку стає частиною управлінського звіту, що вимагає координації між фінансовим і нефінансовим обліком	Міжнародна відповідність: впровадження ESRS наближає український аудит до вимог Директив ЄС, що певним чином відкриває доступ до європейських ринків послуг	Практичні кейси: важливо навчати здобувачів вищої освіти працювати з реальними шаблонами ESRS, створювати звіти, аналізувати ESG-дані

У контексті євроінтеграції впровадження звітності зі сталого розвитку це не просто технічна зміна – це опанування і дотримання українською професійною спільнотою європейських стандартів, що підвищує прозорість бізнесу; сприяє залученню інвестицій; формує нову культуру відповідальності в обліку та аудиті.

Аналіз де – яких освітньо – професійних програм (надалі – ОПП) «Облік, аудит та оподаткування», рівень вищої освіти: другий (магістерський) рівень, ступінь вищої освіти: магістр, галузь знань: D «Бізнес, адміністрування та право», спеціальність: D1 «Облік і оподаткування» свідчить, що ОПП, розділ 2 «Перелік компонент освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності D1 «Облік і оподаткування» та їх логічна послідовність» не містить ні обов'язкових, ні вибіркових компонент щодо звітування зі сталого розвитку та перевірок такої звітності. Обов'язкова компонента «Міждисциплінарна курсова робота» включає питання організації бухгалтерського обліку, управлінського контролю, Міжнародних стандартів аудиту та професійної етики і також не містить вимог щодо складання звітності зі сталого розвитку, її перевірки за вимогами ЄС. Такий стан речей потребує негайного перегляду ОПП та/або наповнюваності компонент ОПП.

Ще постає одне питання – післядипломна освіта. За Законом України «Про освіту» післядипломна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. П. 6 ст. 18 Закону «Про освіту» визначає, що післядипломна освіта включає:

– спеціалізацію – профільну спеціалізовану підготовку з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності;

– перепідготовку – освіту дорослих, спрямовану на професійне навчання з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями);

– підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань;

– стажування – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань [3].

Отже, бухгалтери, аудитори, аудиторські фірми, заклади освіти новітні вимоги законодавства можуть перетворити на свої конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо запровадження звітності із сталого розвитку». 2025. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56996

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та деяких законів України щодо удосконалення законодавства у сфері аудиторської діяльності» URl: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%92%D0%9D%D0%AF%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%90-%D0%A2%D0%90%D0%91%D0%9B%D0%98%D0%A6%D0%AF-%D0%B4%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83-%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83.pdf

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text